

آداب خوردن و نوشیدن در اسلام

گردآوری و ترجمه:
سید مسلم تخت‌دار

مدرسه امیریه
جزیره قشم - گیاهدان

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

آداب خوردن و نوشیدن در اسلام

گردآوری و ترجمه:
سید مسلم تخت‌دار

مدرسه امیریه
جزیره قشم - گیاهدان

فهرست

- ۸.....مقدمه:
- ۱۰..... نهی از خوردن در حالت تکیه دادن:
- ۱۰..... نهی از خوردن در حالت قرار گرفتن شکم بر زمین:
- ۱۰..... شستن دست‌ها قبل از خوردن:
- ۱۱..... شستن دست‌ها بعد از خوردن:
- ۱۱..... بسم الله در ابتدای خوردن:
- ۱۲..... اگر در ابتدای خوردن، بسم‌الله را فراموش کرد:
- ۱۲..... شکر خدا بعد از خوردن:
- ۱۳..... صیغه‌های حمد:
- ۱۴..... خوردن با دست راست:
- ۱۴..... نهی از خوردن با دست چپ:
- ۱۵..... استحباب خوردن با سه انگشت:
- ۱۵..... استحباب لیسیدن دست بعد از خوردن:
- ۱۶..... پاک کردن کامل بشقاب:
- ۱۶..... برداشتن طعام افتاده و پاک کردن و خوردن آن:
- ۱۷..... نهی از دو تا دو تا خوردن یا بیش‌تر به همراه دیگران:
- ۱۷..... نهی از عیب گرفتن از طعام:
- ۱۷..... نوشیدن به ایستاده:

- ۱۸..... کراهیت فوت کردن و دمیدن در ظرف:
- ۱۹..... استحباب سه بار نوشیدن:
- ۱۹..... کراهیت نوشیدن از دهانه‌ی پارچ:
- ۲۰..... استحباب آشامیدن ساقی، آخر از همه:
- ۲۰..... استحباب خوردن دسته جمعی:
- ۲۱..... از جلو دیگران نخوردن:
- ۲۱..... کراهیت پرخوری:
- ۲۱..... تحریم نشستن بر سر سفره‌ای که خمر باشد:
- ۲۲..... قبل از خوردن باید دانست که چه چیزی می‌خورد؟:
- ۲۲..... آروغ زدن جلو مردم:
- ۲۳..... تحریم خوردن در ظرف‌های طلا و نقره:
- ۲۳..... هرگاه وقت نماز فرارسید و گرسنه بود:
- ۲۴..... تحریم خوردن لقمه‌ی حرام:
- ۲۵..... استحباب آغاز خوردن با فرد بزرگ‌تر و فاضل‌تر:
- ۲۶..... استحباب آغاز از سمت راست:
- ۲۷..... ستودن طعام:
- ۲۷..... اجابت کردن دعوت:
- ۲۸..... اگر دعوت شد ولی مُنْکَری دید؛ می‌تواند برگردد:
- ۲۸..... اگر دعوت شد آیا خوردن واجب می‌شود؟
- ۲۸..... اگر دعوت شد اما روزه‌دار بود:
- ۲۹..... بدترین طعام عروسی:
- ۲۹..... آیا دعوت‌شوندگان می‌توانند دیگری را به همراه خود بیاورند؟:

- ۳۰..... میهمان‌نوازی توسط صاحب‌خانه:
- ۳۱..... بستن سر ظرف:
- ۳۲..... از وسط غذا نخورد:
- ۳۳..... از محل تَرَک خورده‌ی ظرف نخورد:
- ۳۳..... از غذا و نوشیدنی بسیار داغ اجتناب کند:
- ۳۴..... دعای بعد از نوشیدن شیر:
- ۳۴..... دعای میهمان به میزبان:
- ۳۵..... دعای میهمان به افطار دهنده:
- ۳۷..... فهرست منابع:

مقدمه

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى سَيِّدِنَا وَنَبِيِّنَا مُحَمَّدٍ
أَشْرَفِ الْأَنْبِيَاءِ وَالْمُرْسَلِينَ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ.

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: ﴿هُوَ الَّذِي خَلَقَ لَكُمْ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا﴾^۱

او خدایی است که همه‌ی موجودات زمین را برای شما آفرید.

وَقَالَ اللَّهُ تَعَالَى: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ﴾^۲

ای اهل ایمان! فرمان خدا و فرمان پیامبر را اطاعت کنید.

بنابراین طبق دو آیه‌ی فوق، ما موظفیم خوردنی‌ها و نوشیدنی‌های که خداوند متعال برای ما آفریده و در اختیار ما قرار داده را از طریق رهنمون‌های قران و سنت بهره‌برداری نماییم.

این جزوه‌ی حدیثی می‌تواند کمکی به ما باشد که در این راستا چگونه این رهنمون‌ها را بکار بگیریم.

أَسْأَلُ اللَّهَ أَنْ يَقَبَّلَ مِنِّي وَأَنْ يَنْتَفِعَ بِهِ عُمُومُ النَّاسِ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ،
وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى سَيِّدِنَا وَنَبِيِّنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ وَسَلَّمَ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ
رَبِّ الْعَالَمِينَ.

سید مسلم تخت دار

۷/تیر/۱۳۹۹

مدرسه امیریه

جزیره قشم - گیاهدان

^۱ . سوره بقره، آیه ۲۹

^۲ . سوره نساء، آیه ۵۹

نهی از خوردن در حالت تکیه دادن

عَنْ أَبِي جُحَيْفَةَ، قَالَ: كُنْتُ عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ لِرَجُلٍ عِنْدَهُ: «لَا أَكُلُ وَأَنَا مُتَّكِيٌّ»^۱.

ابوجحیفه گفت: من نزد رسول الله صلی الله علیه و سلم بودم. پس به مردی که نزد ایشان بود فرمود: من در حالی که تکیه داده‌ام؛ (چیزی) نمی‌خورم.

نهی از خوردن در حالت قرار گرفتن شکم بر زمین

عَنْ سَالِمٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: «نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، أَنْ يَأْكُلَ الرَّجُلُ، وَهُوَ مُنْبَطِحٌ عَلَى وَجْهِهِ»^۲.

رسول الله صلی الله علیه و سلم نهی فرمودند از این که شخص چیزی بخورد در حالی که به رو خوابیده است.

شستن دست‌ها قبل از خوردن

قَالَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: " كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَرَادَ أَنْ يَأْكُلَ أَوْ يَشْرَبَ - قَالَتْ -: غَسَلَ يَدَيْهِ، ثُمَّ يَأْكُلُ أَوْ يَشْرَبُ".^۳

رسول الله صلی الله علیه و سلم هرگاه می‌خواست که بخورد یا بیاشامد؛ دستان خویش را می‌شست سپس می‌خورد و می‌نوشید.

^۱ . بخاری ۵۳۹۹

^۲ . حسن، ابن ماجه ۳۳۷۰

^۳ . صحیح، نسائی ۲۵۷

شستن دست‌ها بعد از خوردن

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ نَامَ وَفِي يَدِهِ عَمْرٌ، وَلَمْ يَغْسِلْهُ فَأَصَابَهُ شَيْءٌ، فَلَا يَلُومَنَّ إِلَّا نَفْسَهُ»^۱.

کسی که خوابید در حالی که در دستش چربی غذا وجود داشت و آن را نشسته بود؛ پس چیزی (آسیبی) به او رسید جز خود، کسی را ملامت و سرزنش نکند.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «أَكَلَ كَتِفَ شَاةٍ، فَمَضْمَضَ، وَغَسَلَ يَدَيْهِ، وَصَلَّى»^۲.

رسول الله صلی الله علیه و سلم کتف گوسفندی را خورد و آب به دهان کشید و دو دستش را شست و نماز گزارد.

بسم الله در ابتدای خوردن

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «يَا عَلَّامُ، سَمَّ اللَّهُ، وَكُلَّ يَمِينِكَ، وَكُلَّ مِمَّا يَلِيكَ»^۳.

ای پسر! نام خدا ببر و با دست راست بخور و از جلو خویش بخور.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِذَا أَكَلَ أَحَدُكُمْ طَعَامًا، فَلْيَقُلْ: بِسْمِ اللَّهِ^۴.

هرگاه یکی از شما اراده داشت غذائی بخورد پس "بِسْمِ اللَّهِ" بگوید.

۱ . صحیح، ابوداود ۳۸۵۲

۲ . صحیح، ابن ماجه ۴۹۳

۳ . بخاری ۵۳۷۶

۴ . صحیح، ابن ماجه ۳۲۶۴

اگر در ابتدای خوردن، بسم الله را فراموش کرد

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا أَكَلَ أَحَدُكُمْ فَلْيَذْكُرِ اسْمَ اللَّهِ تَعَالَى، فَإِنْ نَسِيَ أَنْ يَذْكُرَ اسْمَ اللَّهِ تَعَالَى فِي أَوَّلِهِ فَلْيَقُلْ بِسْمِ اللَّهِ أَوَّلَهُ وَآخِرَهُ!»^۱

هرگاه یکی از شما اراده داشت غذائی بخورد پس نام خداوند متعال ببرد. اگر فراموش کرد (در ابتدا) نام خداوند متعال ببرد؛ بگوید: بِسْمِ اللَّهِ أَوَّلَهُ وَآخِرَهُ. عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَأْكُلُ طَعَامًا فِي سِتِّهِ نَفْرٍ مِنْ أَصْحَابِهِ، فَجَاءَ أَعْرَابِيٌّ، فَأَكَلَهُ يَلْقَمَتَيْنِ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "أَمَا أَنَّهُ لَوْ كَانَ قَالَ: بِسْمِ اللَّهِ لَكَفَاكُمْ، فَإِذَا أَكَلَ أَحَدُكُمْ طَعَامًا، فَلْيَقُلْ: بِسْمِ اللَّهِ، فَإِنْ نَسِيَ أَنْ يَقُولَ: بِسْمِ اللَّهِ فِي أَوَّلِهِ، فَلْيَقُلْ: بِسْمِ اللَّهِ فِي أَوَّلِهِ وَآخِرِهِ"^۲

رسول الله صلى الله عليه و سلم به همراه شش تن از یارانش غذا می خورد. بادیه نشینی آمد و آن را با دو لقمه تمام کرد.

رسول الله صلى الله عليه و سلم فرمود: اگر او "بِسْمِ اللَّهِ" می گفت برای شما کفایت می کرد. پس هرگاه یکی از شما خواست که غذائی بخورد "بِسْمِ اللَّهِ" کند. اگر فراموش کرد در آغاز غذا "بِسْمِ اللَّهِ" کند پس بگوید: بِسْمِ اللَّهِ فِي أَوَّلِهِ وَآخِرِهِ.

شکر خدا بعد از خوردن

^۱ صحیح، ابوداود ۳۷۶۷

^۲ صحیح، ابن ماجه ۳۲۶۴

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ اللَّهَ لَيَرْضَى عَنِ الْعَبْدِ أَنْ يَأْكُلَ الْأَكْلَةَ فَيَحْمَدَهُ عَلَيْهَا أَوْ يَشْرَبَ الشَّرْبَةَ فَيَحْمَدَهُ عَلَيْهَا»^۱.

بی‌گمان الله عزوجل از بنده راضی می‌شود اگر لقمه‌ای بخورد به دنبال آن، شکر خدا را بر آن نعمت بجا آورد. یا هر دفعه‌ای که بنوشد شکر خدا را بر آن نعمت بجا آورد.

صیغه‌های حمد

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ أَكَلَ طَعَامًا، ثُمَّ قَالَ: «الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَطْعَمَنِي هَذَا، وَرَزَقَنِيهِ مِنْ غَيْرِ حَوْلٍ مِنِّي، وَلَا قُوَّةَ» غَفَرَ اللَّهُ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ.^۲

هر کس غذائی بخورد سپس بگوید: حمد و ستایش فقط برای خداوندی است که بدون حرکت و قوتی از طرف من، این طعام را به من ارزانی داشت. الله عزوجل گناهان گذشته‌ی او را می‌آمرزد.

«الْحَمْدُ لِلَّهِ كَثِيرًا طَيِّبًا مُبَارَكًا فِيهِ، غَيْرَ مَكْفِيٍّ وَلَا مُودِّعٍ وَلَا مُسْتَعْنَى عَنْهُ، رَبَّنَا»^۳.

حمد و ستایش فقط برای خداوند است حمد و ستایشی بسیار، پاک، پربرکت. پروردگارا این که خوردیم کافی نیست بلکه تا وقت مرگ، نعمت‌هایت را بر ما استمرار بدار و آخرین طعام ما نباشد و ما محتاج و نیازمند آنیم.

«الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي كَفَانَا وَأَرْوَانَا، غَيْرَ مَكْفِيٍّ وَلَا مَكْفُورٍ»^۴.

۱. مسلم ۲۷۳۴

۲. حسن، مسند احمد ۱۵۶۲

۳. بخاری ۵۴۵۸

۴. بخاری ۵۴۵۹

حمد و ستایش فقط برای خداوندی است که ما را کفایت کرد و سیر نمود. پروردگارا این که خوردیم کافی نیست بلکه تا وقت مرگ، نعمت‌هایت را بر ما استمرار بدار بدون این که ناسپاس باشیم.

«الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَطْعَمَنَا وَسَقَانَا، وَجَعَلَنَا مُسْلِمِينَ»^۱.

حمد و ستایش فقط برای خداوندی است که ما را خوراند و نوشاند. و ما را مسلمان قرار داد.

«الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَطْعَمَ، وَسَقَى وَسَوَّغَهُ وَجَعَلَ لَهُ مَخْرَجًا»^۲.

حمد و ستایش فقط برای خداوندی است که خوراند و نوشاند و آن را گوارا گردانید و برای آن مخرجی قرار داد.

«اللَّهُمَّ بَارِكْ لَنَا فِيهِ، وَأَطْعِمْنَا خَيْرًا مِنْهُ»^۳.

خداوند! در این غذا برای ما برکت قرار بده و بهتر از این ما را طعام بده.

خوردن با دست راست

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «يَا غُلَامُ، سَمِّ اللَّهَ، وَكُلْ بِيَمِينِكَ، وَكُلْ مِمَّا يَلِيكَ»^۴.

ای پسر! نام خدا ببر و با دست راست بخور و از جلو خویش بخور.

نهی از خوردن با دست چپ

۱. ضعیف، ابوداود ۳۸۵۰

۲. صحیح، ابوداود ۳۸۵۱

۳. حسن، ابوداود ۳۷۳۰

۴. بخاری ۵۳۷۶

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا أَكَلَ أَحَدُكُمْ فَلْيَأْكُلْ بِيَمِينِهِ، وَإِذَا شَرِبَ فَلْيَشْرَبْ بِيَمِينِهِ فَإِنَّ الشَّيْطَانَ يَأْكُلُ بِشِمَالِهِ، وَيَشْرَبُ بِشِمَالِهِ»^۱.

هرگاه یکی از شما (چیزی) خورد؛ باید با دست راستش بخورد. و هرگاه یکی از شما (چیزی) نوشید؛ باید با دست راستش بنوشد. زیرا شیطان با دست چپش می‌خورد و با دست چپش می‌نوشد.

استحباب خوردن با سه انگشت

عَنْ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: «كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَأْكُلُ بِثَلَاثِ أَصَابِعٍ»^۲.

رسول الله صلی الله علیه و سلم با سه انگشت می‌خورد.

استحباب لیسیدن دست بعد از خوردن

عَنْ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: «كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَأْكُلُ بِثَلَاثِ أَصَابِعٍ، وَيَلْعَقُ يَدَهُ قَبْلَ أَنْ يَمْسَحَهَا»^۳.

رسول الله صلی الله علیه و سلم با سه انگشت می‌خورد. و دست خویش را می‌لیسید قبل از این که آن را پاک کند.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «وَلَا يَمْسَحُ يَدَهُ بِالْمِنْدِيلِ حَتَّى يَلْعَقَ أَصَابِعَهُ، فَإِنَّهُ لَا يَدْرِي فِي أَيِّ طَعَامِهِ الْبُرْكَه»^۴.

۱. مسلم ۲۰۲۰

۲. صحیح، ابن حبان ۵۲۵۱

۳. مسلم ۲۰۳۲

۴. مسلم ۲۰۳۳

و دستش را با حوله پاک نکند تا این که انگشتانش را بلیسد زیرا نمی‌داند در کدامین طعام برکت قرار دارد.

پاک کردن کامل بشقاب

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا وَقَعَتْ لُقْمَةٌ أَحَدِكُمْ فَلْيَأْخُذْهَا، فَلْيُمِظْ مَا كَانَ بِهَا مِنْ أَدَى وَلْيَأْكُلْهَا، وَلَا يَدَعُهَا لِلشَّيْطَانِ!»^۱

هرگاه لقمه‌ی یکی از شما به زمین افتاد؛ باید آن را بردارد و آشغالی که بر آن قرار دارد را پاک کند و آن را بخورد و برای شیطان رها نسازد.

برداشتن طعام افتاده و پاک کردن و خوردن آن

عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: «أَمَرَنَا أَنْ نَسَلَتِ الْقِصْعَةَ، قَالَ: «فَإِنَّكُمْ لَا تَذَرُونَ فِي أَيِّ طَعَامِكُمُ الْبَرْكَهَ»؟^۲

رسول الله صلی الله علیه و سلم ما را امر کرد که بشقاب را پاک کنیم. و فرمود: شما نمی‌دانید در کدام طعام شما برکت نهفته است.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ الشَّيْطَانَ يَحْضُرُ أَحَدَكُمْ عِنْدَ كُلِّ شَيْءٍ مِنْ شَأْنِهِ، حَتَّى يَحْضُرَهُ عِنْدَ طَعَامِهِ، فَإِذَا سَقَطَتْ مِنْ أَحَدِكُمُ اللَّقْمَةُ، فَلْيُمِظْ مَا كَانَ بِهَا مِنْ أَدَى، ثُمَّ لِيَأْكُلْهَا، وَلَا يَدَعُهَا لِلشَّيْطَانِ».^۳

قطعا شیطان در تمام شئون زندگی شما حاضر می‌شود حتی نزد غذا خوردن شما نیز حاضر می‌شود. پس هرگاه لقمه‌ی یکی از شما به زمین افتاد؛

۱. مسلم ۲۰۳۴

۲. مسلم ۲۰۳۳

۳. مسلم ۲۰۳۳

باید آن را بردارد و آشغالی که بر آن قرار دارد را پاک کند و آن را بخورد و برای شیطان رها نسازد.

نهی از دو تا دو تا خوردن یا بیش‌تر به همراه دیگران

عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، قَالَ: «إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى عَنِ الْإِقْرَانِ، إِلَّا أَنْ يَسْتَأْذِنَ الرَّجُلُ مِنْكُمْ أَخَاهُ»^۱.

رسول الله صلی الله علیه و سلم از دو تا دو تا خوردن خرما نهی نموده است مگر که شخص از برادرش اجازه بگیرد.

نهی از عیب گرفتن از طعام

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: «مَا عَابَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ طَعَامًا قَطُّ، إِنْ اشْتَهَاهُ أَكَلَهُ، وَإِنْ كَرِهَهُ تَرَكَهُ»^۲.

رسول الله صلی الله علیه و سلم هرگز از طعامی عیب نمی‌گرفت. اگر اشتهای آن را داشت؛ می‌خورد، و اگر دوست نداشت آن را رها می‌کرد.

نوشیدن به ایستاده

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَا يَشْرَبَنَّ أَحَدٌ مِنْكُمْ قَائِمًا، فَمَنْ نَسِيَ فَلْيَسْتَقِ»^۳.

هرگز یکی از شما به ایستاده آب ننوشد. اگر فراموش کرد (و به ایستاده نوشید) پس با استفراغ بیرون بریزد.

^۱ . بخاری ۲۴۵۵

^۲ . بخاری ۵۴۰۹

^۳ . مسلم ۲۰۲۶

عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، «أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى عَنِ الشُّرْبِ قَائِمًا»^۱.

رسول الله صلى الله عليه و سلم از نوشیدن به ایستاده نهی نمودند.

تنبيه:

اگر گاهی معذور بود و نتوانست نشسته بنوشد گناهی ندارد که ایستاده بنوشد. دلیل آن:

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: «سَقَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ زَمْزَمَ فَشَرِبَ وَهُوَ قَائِمٌ»^۲.

ابن عباس می گوید: من به رسول الله صلى الله عليه و سلم آب زمزم نوشانیدم در حالی که ایشان ایستاده بودند.

کراهیت فوت کردن و دمیدن در آب

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا شَرِبَ أَحَدُكُمْ فَلَا يَتَنَفَّسُ فِي الْإِنَاءِ»^۳.

هرگاه یکی از شما اراده کرد که آب بنوشد پس داخل ظرف نفس نکشد.

عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، أَنَّهُ قَالَ: «نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الشُّرْبِ مِنْ ثُلْمَةِ الْقَدَحِ، وَأَنْ يُنْفَخَ فِي الشَّرَابِ»^۴.

رسول الله صلى الله عليه و سلم از آشامیدن در محل ترک خورده‌ی ظرف و از دمیدن در آشامیدنی نهی نمودند.

۱ . مسلم ۲۰۲۵

۲ . مسلم ۲۰۲۷

۳ . بخاری ۱۵۳

۴ . صحیح، ابوداود ۳۷۲۲

استحباب سه بار نوشیدن

عَنْ أَنَسٍ، «أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَتَنَقَّسُ فِي الْإِنَاءِ ثَلَاثًا»^۱.

رسول الله صلى الله عليه و سلم سه بار در ظرف نفس می کشید. (یعنی به یک دفعه آب نمی نوشید بلکه آن را به سه نفس تقسیم می کرد).

عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَنَقَّسُ فِي الشَّرَابِ ثَلَاثًا، وَيَقُولُ: «إِنَّهُ أَرَوَى وَأَبْرَأُ وَأَمْرَأُ»^۲.

رسول الله صلى الله عليه و سلم سه بار در ظرف نفس می کشید و می فرمود: قطعا این عمل، سیراب کننده تر و از بیماری، سالم تر و گوارا تر است.

کراهت نوشیدن از دهانه‌ی پارچ

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: «نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الشَّرْبِ مِنْ قِمِّ الْقِرْبَةِ أَوْ السَّقَاءِ»^۳.

رسول الله صلى الله عليه و سلم از نوشیدن از دهانه‌ی مشک نهی نمودند.

تنبیه:

امروزه پارچهائی که وجود دارد و مردم بطور عموم از آن استفاده می کنند از ادب به دور است که شخصی از دهانه‌ی پارچ آب بنوشد بلکه آب را در لیوان ریخته و از لیوان می نوشد.

۱. مسلم ۲۰۲۸

۲. مسلم ۲۰۲۸

۳. بخاری ۵۶۲۷

استحباب آشامیدن ساقی، آخر از همه

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ سَاقِي الْقَوْمِ آخِرُهُمْ شُرْبًا»^۱.

بدون شک ساقی قوم، آخر از همه می نوشد.

استحباب خوردن دسته جمعی

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ طَعَامَ الْوَاحِدِ، يَكْفِي الْإِثْنَيْنِ، وَإِنَّ طَعَامَ الْإِثْنَيْنِ، يَكْفِي الثَّلَاثَةَ وَالْأَرْبَعَةَ، وَإِنَّ طَعَامَ الْأَرْبَعَةِ، يَكْفِي الْخَمْسَةَ وَالسَّتَّةَ»^۲.

خوراک یک نفر (به تنهایی)، دو نفر (با همدیگر) را کفایت می کند. و خوراک دو نفر، سه نفر و چهار نفر را کفایت می کند. و خوراک چهار نفر، پنج نفر و شش نفر را کفایت می کند.

عَنْ وَحْشِيِّ بْنِ حَرْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، أَنَّ أَصْحَابَ النَّبِيِّ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّا نَأْكُلُ وَلَا نَشْبِعُ، قَالَ: «فَلَعَلَّكُمْ تَقْتَرِقُونَ؟» قَالُوا: نَعَمْ، قَالَ: «فَاجْتَمِعُوا عَلَى طَعَامِكُمْ، وَادْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهِ يُبَارِكْ لَكُمْ فِيهِ»^۳.

اصحاب، خدمت رسول الله صلی الله علیه و سلم عرض کردند. ای رسول خدا! ما غذا می خوریم اما سیر نمی شویم. ایشان فرمودند: شاید جدا جدا غذا می خورید؟ گفتند: بله. فرمودند: پس بر (سفره‌ی) غذایتان جمع شوید و نام خدا بر آن ببرید تا این که برای شما در آن برکت قرار داده شود.

۱. مسلم ۶۸۱

۲. مسلم ۳۲۵۵

۳. حسن، ابوداود ۳۷۶۴

از جلو دیگران نخوردن

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «يَا عَلَامُ، سَمَّ اللَّهُ، وَكُلَّ يَمِينِكَ، وَكُلَّ مِمَّا يَلِيكَ»^۱.

ای پسر! نام خدا ببر و با دست راست بخور و از جلو خویش بخور.

کراهیت پر خوری

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: ﴿كُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ﴾^۲

بخورید و بیاشامید اما اسراف نکنید. بی گمان الله عزوجل اسراف کنندگان را دوست ندارد.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَا مَلَأَ آدَمِيَّ وَعَاءٌ شَرًّا مِنْ بَطْنٍ، حَسْبُ الْآدَمِيِّ، لُقَيْمَاتٌ يُقْمَنَ صَلْبَهُ، فَإِنْ غَلَبَتْ الْآدَمِيَّ نَفْسُهُ، فَتُلَّتْ لِلطَّعَامِ، وَتُلَّتْ لِلشَّرَابِ، وَتُلَّتْ لِلنَّفْسِ»^۳.

انسان، ظرفی را بدتر از شکم پر نکرده است. برای انسان چند لقمه‌ای بس است که کمرش را راست نگه دارد. پس اگر شهوت خوردن بر انسان غلبه کرد؛ یک سوم برای خوراک، و یک سوم برای نوشیدنی، و یک سوم برای نفس کشیدن قرار دهد.

تحریم نشستن بر سر سفره‌ای که خمر باشد

^۱ . بخاری ۵۳۷۶

^۲ . سوره أعراف، آیه ۵۱

^۳ . صحیح، ابن ماجه ۳۳۴۹

عَنْ سَالِمٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: "نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ مَطْعَمَيْنِ: عَنِ الْجُلُوسِ عَلَى مَائِدَةٍ يُشْرَبُ عَلَيْهَا الْخَمْرُ، وَأَنْ يَأْكُلَ الرَّجُلُ وَهُوَ مُنْبَطِحٌ عَلَى بَطْنِهِ".^۱

رسول الله صلى الله عليه وسلم از دو نوع خوردن نهی نموده است: از نشست بر سفره‌ای که در آن خمر باشد و آن که شخص بخورد در حالی که رو به شکم خوابیده است.

قبل از خوردن باید دانست که چه چیزی می‌خورد؟

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَأْكُلُ شَيْئًا حَتَّى يَعْلَمَ مَا هُوَ؟^۲

رسول الله صلى الله عليه وسلم چیزی نمی‌خورد تا این که بداند آن چیست.

آروغ زدن جلو مردم

عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: تَجَشَّأَ رَجُلٌ عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: «كَفَّ جُشَاءَكَ عَنَّا، فَإِنَّ أَطْوَلَكُمْ جُوعًا، يَوْمَ الْقِيَامَةِ، أَكْثَرُكُمْ شِبَعًا فِي دَارِ الدُّنْيَا».^۳

شخصی نزد رسول الله صلى الله عليه وسلم آروغ زد. ایشان فرمودند: آروغ خود را از ما دور نگه‌دار. قطعا در روز رستاخیز، طولانی‌ترین شما از لحاظ گرسنگی، بیش‌ترین شما از لحاظ سیری در سرای دنیاست.

۱. صحیح، ابوداود ۳۷۷۴

۲. مسلم ۱۹۴۶

۳. حسن، ابن ماجه ۳۳۵۰

تحریم خوردن در ظرف‌های طلا و نقره

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَا تَلْبَسُوا الْحَرِيرَ وَلَا الدِّيَابِجَ، وَلَا تَشْرَبُوا فِي آيَةِ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ، وَلَا تَأْكُلُوا فِي صِحَافِهَا، فَإِنَّهَا لَهُمْ فِي الدُّنْيَا وَلَتَا فِي الْآخِرَةِ.^۱

ابریشم (دیباج نوعی ابریشم نفیس) نپوشید. و در ظرف‌های طلا و نقره ننوشید و در بشقاب‌های آن نخورید. بدون شک طلا و نقره در دنیا برای کفار است و در آخرت برای ماست.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ شَرِبَ فِي إِنَاءٍ مِنْ ذَهَبٍ، أَوْ فِضَّةٍ، فَإِنَّمَا يُجْرَجُ فِي بَطْنِهِ نَارًا مِنْ جَهَنَّمَ.^۲

کسی که در ظرف طلا یا نقره می‌نوشد، همانا آتش را جرعه‌جرعه در شکم خویش فرو می‌برد.

هرگاه وقت نماز فرارسید و گرسنه بود

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا وُضِعَ الْعِشَاءُ وَأُقِيمَتِ الصَّلَاةُ، فَأَبْدءُوا بِالْعِشَاءِ».^۳

هرگاه سفره‌ی شام پهن کرده شد و وقت اقامه‌ی نماز فرارسید پس ابتدا شام را آغاز کنید (و سپس نماز بگذارید. زیرا اگر ابتدا نماز آغاز کرده شود چشم و دل انسان به سمت غذا می‌رود و خشوع و خضوع - که اصل نماز است - از انسان سلب می‌شود).

۱. بخاری ۵۴۲۶

۲. مسلم ۲۰۶۵

۳. بخاری ۶۷۱

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَا صَلَاةَ بِحَضْرَةِ الطَّعَامِ، وَلَا هُوَ يُدَافِعُهُ الْأَخْبَثَانِ»^۱.

نماز (کامل) نیست با حاضر شدن طعام، و نه در حالی که ادرار و مدفوع به او فشار وارد کرده است.

تحریم خوردن لقمه‌ی حرام

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ كُلُوا مِمَّا فِي الْأَرْضِ حَلَالًا طَيِّبًا وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ﴾^۲

ای مردم! آنچه در زمین است و حلال و پاکیزه است؛ بخورید. و پا به پای شیطان راه نیفتید. بی‌گمان او دشمن آشکار شماست.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «يَا كَعْبُ بْنُ عُجْرَةَ، إِنَّهُ لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ لَحْمٌ نَبَتَ مِنْ سُحْتٍ»^۳.

ای کعب بن عجره! گوشتی که با حرام پرورش یافته؛ داخل بهشت نمی‌شود.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَيُّهَا النَّاسُ، إِنَّ اللَّهَ طَيِّبٌ لَا يَقْبَلُ إِلَّا طَيِّبًا، وَإِنَّ اللَّهَ أَمَرَ الْمُؤْمِنِينَ بِمَا أَمَرَ بِهِ الْمُرْسَلِينَ، فَقَالَ: ﴿يَا أَيُّهَا الرُّسُلُ كُلُوا مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَاعْمَلُوا صَالِحًا، إِنِّي بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ﴾^۴ وَقَالَ: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُلُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ﴾^۵ ثُمَّ ذَكَرَ

۱. مسلم ۵۶۰

۲. سوره بقره، آیه ۱۶۸

۳. صحیح، صحیح ابن حبان ۱۷۲۳

۴. سوره مؤمنون، آیه ۵۱

۵. سوره بقره، آیه ۱۷۲

الرَّجُلُ يُطِيلُ السَّفَرَ أَشْعَثَ أَغْبَرَ، يَمُدُّ يَدَيْهِ إِلَى السَّمَاءِ، يَا رَبِّ، يَا رَبِّ، وَمَطْعَمُهُ حَرَامٌ، وَمَشْرَبُهُ حَرَامٌ، وَمَلْبَسُهُ حَرَامٌ، وَعُذْيِي بِالْحَرَامِ، فَأَنَّى يُسْتَجَابُ لِذَلِكَ؟^۱

از ابو هریره رضی الله عنه روایت شده که گفته است: رسول الله صلی الله علیه و سلم فرمود: ای مردم! همانا خداوند متعال پاک است، فقط پاکی‌ها را قبول می‌کند. همانا خداوند به مؤمنان امر کرده همان گونه که به پیامبران امر نموده و فرموده است: "ای پیامبران! از پاکی‌ها بخورید و عمل صالح انجام دهید؛ بی‌گمان من به آنچه شما انجام می‌دهید آگاهم." و فرمود: "ای کسانی که ایمان آورده‌اید! بخورید از پاکی‌هایی که رزق شما کردیم." سپس مردی را یاد کرد که سفرش طولانی شده، با موهای ژولیده و صورت غبارآلود، دو دستش را به سوی آسمان بالا می‌برد و می‌گوید: ای پروردگار من، ای پروردگار من! در حالی که خوراک او حرام است و آشامیدنی او حرام است و با حرام تغذیه شده است؛ چگونه چنین دعایی مستجاب شود؟»

استحباب آغاز خوردن با فرد بزرگ‌تر و فاضل‌تر

عَنْ حُدَيْفَةَ، قَالَ: كُنَّا إِذَا حَضَرْنَا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ طَعَامًا لَمْ نَضَعْ أَيْدِينَا حَتَّى يَبْدَأَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَيَضَعُ يَدَهُ.^۲

حذیفه می‌گوید: هرگاه ما نزد رسول الله صلی الله علیه و سلم برای طعامی حاضر می‌شدیم؛ دستان خود را در غذا فرو نمی‌بردیم تا این که رسول الله صلی الله علیه و سلم دست مبارک خویش را در آن می‌گذاشت.

^۱ . مسلم ۱۰۱۵

^۲ . مسلم ۲۰۱۷

استحباب آغاز از سمت راست

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَتَى بِلَبَنٍ قَدْ شِيبَ بِمَاءٍ، وَعَنْ يَمِينِهِ أَعْرَابِيٌّ، وَعَنْ شِمَالِهِ أَبُو بَكْرٍ، فَشَرِبَ ثُمَّ أَعْطَى الْأَعْرَابِيَّ، وَقَالَ: «الْأَيْمَنَ فَلِالْأَيْمَنَ»^۱.

به رسول الله صلی الله علیه و سلم شیری آورده شد که با مقداری آب مخلوط شده بود. سمت راست ایشان بادیه نشینی و سمت چپ ایشان ابوبکر صدیق رضی الله عنه بود. پس از آن شیر نوشیدند سپس به بادیه نشین دادند و فرمودند: اولویت با سمت راست است.

عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِقَدَحٍ، فَشَرِبَ مِنْهُ، وَعَنْ يَمِينِهِ غُلَامٌ أَصْعَرُ الْقَوْمِ، وَالْأَشْيَاحُ عَنْ يَسَارِهِ، فَقَالَ: «يَا غُلَامُ أَتَأْذَنُ لِي أَنْ أُعْطِيَهُ الْأَشْيَاحَ»، قَالَ: مَا كُنْتُ لِأَوْثَرٍ بِفَضْلِي مِنْكَ أَحَدًا يَا رَسُولَ اللَّهِ، فَأَعْطَاهُ إِيَّاهُ.^۲

به رسول الله صلی الله علیه و سلم ظرفی از شیر آورده شد و از آن نوشید. سمت راست ایشان جوانی کم سن و سال بود و بزرگسالان (همچون خالد بن ولید) در سمت چپ ایشان قرار داشتند.

رسول الله صلی الله علیه و سلم به نوجوان فرمود: ای پسر! آیا اجازه می دهی که این را به بزرگسالان (که در سمت چپ من هستند) بدهم؟ گفت: ای رسول خدا! من زیادی آبی که از جانب شما به من رسیده را هرگز ایثار نمی کنم. پس رسول الله صلی الله علیه و سلم به او داد.

^۱. بخاری ۵۶۱۹

^۲. بخاری ۲۳۵۱

ستودن طعام

عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَأَلَ أَهْلَهُ الْأُدْمَ، فَقَالُوا: مَا عِنْدَنَا إِلَّا خَلٌّ، فَدَعَا بِهِ، فَجَعَلَ يَأْكُلُ بِهِ، وَيَقُولُ: «نِعْمَ الْأُدْمُ الْخُلُّ، نِعْمَ الْأُدْمُ الْخُلُّ»!^۱

رسول الله صلی الله علیه و سلم از اهل خویش در مورد نان خورش پرسید. ایشان گفتند: نزد ما جز سرکه چیز دیگری وجود ندارد. رسول الله صلی الله علیه و سلم آن را خواستار شد و شروع به خوردن آن کرد و فرمود: سرکه چه نان خورش خوبی است. سرکه چه نان خورش خوبی است.

اجابت کردن دعوت

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «حَقُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ خَمْسٌ: رَدُّ السَّلَامِ، وَعِيَادَةُ الْمَرِيضِ، وَاتِّبَاعُ الْجَنَائِزِ، وَإِجَابَةُ الدَّعْوَةِ، وَتَشْمِيتُ الْعَاطِسِ»!^۲

حق مسلمان بر مسلمان پنج است: رد سلام، عیادت بیمار، دنبال کردن جنازه، اجابت کردن دعوت، دعا کردن به عطسه‌زننده.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا دُعِيَ أَحَدُكُمْ إِلَى الْوَلِيمَةِ فَلْيَأْتِهَا»!^۳

هرگاه یکی از شما به طعام عروسی دعوت شد؛ باید به آن برود.

۱. مسلم ۲۰۵۲

۲. بخاری ۱۲۴۰

۳. بخاری ۵۱۷۳

اگر دعوت شد ولی مُنْكَرَى دید؛ می‌تواند برگردد

عَنْ عَلِيٍّ قَالَ: صَنَعْتُ طَعَامًا، فَدَعَوْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَبَاءَ، فَدَخَلَ فَرَأَى سَيْئًا فِيهِ تَصَاوِيرُ فُخْرَجَ وَقَالَ: «إِنَّ الْمَلَائِكَةَ لَا تَدْخُلُ بَيْتًا فِيهِ تَصَاوِيرٌ»^۱.

علی بن ابی طالب رضی‌الله‌عنه می‌گوید: طعامی درست کردم و رسول‌الله صلی‌الله‌علیه‌وسلم را دعوت کردم. ایشان آمدند و داخل شدند. ناگهان پرده‌ای را دیدند که تصاویر داشت. بلافاصله خارج شدند و فرمودند: بدون شک فرشتگان به خانه‌ای که در آن تصاویر باشد؛ داخل نمی‌شوند.

اگر دعوت شد؛ آیا خوردن واجب می‌شود؟

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا دُعِيَ أَحَدُكُمْ إِلَى طَعَامٍ، فَلْيُجِبْ، فَإِنْ شَاءَ طَعِمَ، وَإِنْ شَاءَ تَرَكَ»^۲.

هرگاه یکی از شما بسوی طعامی دعوت شد پس اجابت کند. (بعد از این که دعوت را اجابت کرد) اگر خواست می‌خورد و اگر نخواست رها می‌سازد (و نمی‌خورد).

اگر دعوت شد؛ اما روزه‌دار بود

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا دُعِيَ أَحَدُكُمْ، فَلْيُجِبْ، فَإِنْ كَانَ صَائِمًا، فَلْيَصِلْ، وَإِنْ كَانَ مُفْطِرًا، فَلْيَطْعَمْ»^۳.

۱. صحیح، نسائی ۵۳۵۱

۲. مسلم ۱۴۳۰

۳. مسلم ۱۴۳۱

هرگاه یکی از شما دعوت شد پس اجابت کند. اگر روزه (سنت) بود پس به صاحب‌خانه دعای مغفرت و برکت و... کند. و اگر روزه نبود پس طعام خورد.

بدترین طعام عروسی

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «شَرُّ الطَّعَامِ طَعَامُ الْوَلِيمَةِ، يُمْنَعُهَا مَنْ يَأْتِيهَا، وَيُدْعَى إِلَيْهَا مَنْ يَأْبَاهَا!»

بدترین طعام، طعام عروسی است که کسانی که برای (خوردن) آن می‌آیند؛ منع کرده می‌شوند. و کسانی که از آمدن بسوی آن امتناع می‌ورزند؛ دعوت کرده می‌شوند (فقرا و مستمندان راه داده نمی‌شوند و ثروتمندان، اهل جاه و مقام و ریاست فراخوانده می‌شوند).

آیا دعوت‌شوندگان می‌توانند دیگری را به همراه خود بیاورند؟

عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ الْأَنْصَارِيِّ، قَالَ: كَانَ مِنَ الْأَنْصَارِ رَجُلٌ يُقَالُ لَهُ أَبُو شُعَيْبٍ، وَكَانَ لَهُ غُلَامٌ حَمَامٌ، فَقَالَ: اصْنَعْ لِي طَعَامًا، أَدْعُو رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَامِسَ خَامِسَ حَمْسَةَ، فَدَعَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَامِسَ حَمْسَةَ، فَتَبِعَهُمْ رَجُلٌ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّكَ دَعَوْتَنَا خَامِسَ حَمْسَةَ، وَهَذَا رَجُلٌ قَدْ تَبِعَنَا، فَإِنْ شِئْتَ أُذِنْتَ لَهُ، وَإِنْ شِئْتَ تَرَكْتَهُ» قَالَ: بَلْ أُذِنْتُ لَهُ؟

مردی از انصار بود که به او ابوشعیب گفته می‌شد. ابوشعیب برده‌ای داشت که قصاب بود. ابوشعیب به او گفت: برایم طعامی درست کن تا رسول الله صلی‌الله‌علیه‌وسلم را به همراه چهار نفر دیگر دعوت کنم. بلافاصله رسول الله

۱. مسلم ۱۴۳۲

۲. بخاری ۵۴۳۴

صلی‌الله‌علیه‌وسلم را به همراه چهار نفر دیگر دعوت کرد. پس مردی ایشان را دنبال کرد. رسول الله صلی‌الله‌علیه‌وسلم فرمود: (ای اباشعیب!) تو ما را به همراه چهار نفر دعوت کردی و این مرد ما را دنبال کرد پس اگر خواسته باشی به او اجازه می‌دهی و اگر نخواستته باشی او را رها می‌کنی. ابوشعیب گفت: بلکه به او اجازه می‌دهم.

میهمان‌نوازی توسط صاحب‌خانه

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: هَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ ضَيْفِ إِبْرَاهِيمَ الْمُكْرَمِينَ ﴿٢٤﴾ إِذْ دَخَلُوا عَلَيْهِ فَقَالُوا سَلَامًا قَالَ سَلَامٌ قَوْمٌ مُنْكَرُونَ ﴿٢٥﴾ فَرَاغَ إِلَى أَهْلِهِ فَجَاءَ بِعَجَلٍ سَمِينٍ ﴿٢٦﴾ فَقَرَّبَهُ إِلَيْهِمْ قَالَ أَلَا تَأْكُلُونَ ﴿٢٧﴾^۱

آیا خبر میهمان‌های بزرگوار ابراهیم به تو رسیده است؟ ﴿٢٤﴾ آن‌گاه که بر او وارد شدند و گفتند: سلام (بر تو). ابراهیم گفت: سلام بر شما. (شما میهمانان، برایم) ناآشنا و ناشناس هستید. ﴿٢٥﴾ به دنبال آن، پنهانی بسوی خانواده‌ی خود رفت و گوساله‌ی فربه‌ای را (که بریان کرده بودند؛ برایشان) آورد. ﴿٢٦﴾ و آن را نزدیک ایشان گذارد (ولی با تعجب دید که دست بسوی آن نمی‌برند و از آن نمی‌خورند) گفت: آیا نمی‌خورید؟ ﴿٢٧﴾

پیام‌ها:

۱. سلام کردن از جانب میهمان و به خوبی جواب دادن از جانب میزبان.
۲. با وجودی که ناشناس بودند اما ابراهیم علیه السلام به بهترین وجه از آنان پذیرائی کرد.
۳. جهت تهیه‌ی پذیرائی، ابراهیم علیه السلام به گونه‌ای از نزد آنان رفت که میهمانان متوجه نشوند که برای تهیه‌ی غذا می‌رود و شرمند نشوند و تعارف نکنند که نه ما گرسنه نیستیم، عجله داریم باید زود برویم و...

^۱ . سوره زاریات، از آیه ۲۴ تا ۲۷

۴. بهترین چیزی که در اختیار داشت برای میهمانان آورد.
۵. ابراهیم علیه السلام می‌توانست سفره را بیندازد و به میهمانان تعارف کند و بگوید: جلو بیاوید. اما این کار نکرد و طعام را به آنان نزدیک کرد زیرا به ادب نزدیک‌تر است.
۶. ابراهیم علیه السلام برای خوردن به میهمانان سخت نگرفت تا مایه‌ی رنجش آنان نشود. زیرا ممکن است کسی در این میان، بیماری داشته باشد یا طبع او با این نوع از غذا سازگاری نداشته و یا سیر است و اکنون اشتهای چیزی ندارد و... بنابراین اگر میزبان اصرار زیادی داشته باشد که میهمان باید بخورد از ادب به دور است و سبب می‌شود که میهمان در حرج واقع شود که چنین چیزی خوشایند نیست.

بستن سر ظروف

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِذَا اسْتَجَنَحَ اللَّيْلُ، أَوْ قَالَ: جُنْحُ اللَّيْلِ، فَكُفُّوا صَبِيَانَكُمْ، فَإِنَّ الشَّيَاطِينَ تَنْتَشِرُ حَيْثُ دُخِنَ، فَإِذَا ذَهَبَ سَاعَةٌ مِنَ الْعِشَاءِ فَخَلُّوهُمْ، وَأَغْلِقْ بَابَكَ وَادْكُرِ اسْمَ اللَّهِ، وَأَطْفِئْ مِصْبَاحَكَ وَادْكُرِ اسْمَ اللَّهِ، وَأَوْكِ سِقَاءَكَ وَادْكُرِ اسْمَ اللَّهِ، وَخَمِّرْ إِنَاءَكَ وَادْكُرِ اسْمَ اللَّهِ، وَلَوْ تَعَرَّضَ عَلَيْهِ شَيْئًا!"^۱

هرگاه شب آغاز شد کودکان خود را نگه دارید زیرا در این وقت، شیاطین متفرق می‌شوند. و هرگاه پاسی از شب گذشت پس می‌توانید راه آنان را باز بگذارید. و در خانه‌ات را ببند و (بر آن) نام خدا ببر. و چراغ را خاموش کن و (بر آن) نام خدا ببر. و سر ظرف‌هایت را بپوشان و (بر آن) نام خدا ببر. و اگر چه چیزی باشد (مانند: چوبی. با آن چوب، سر ظرف را ببند).

در روایت مسلم آمده: **فَإِنْ لَمْ يَجِدْ أَحَدَكُمْ إِلَّا أَنْ يَعْرِضَ عَلَىٰ إِنَائِهِ عَوْدًا، وَيَذْكُرَ اسْمَ اللَّهِ، فَلْيَفْعَلْ!**^۱

اگر یکی از شما چیزی نیافت مگر این که چوبی بر ظرفش قرار دهد و نام خدا ببرد پس این کار را انجام بدهد.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «غَطُّوا الْإِنَاءَ، وَأَوْكُوا السَّقَاءَ، فَإِنَّ فِي السَّنَةِ لَيْلَةً يَنْزِلُ فِيهَا وَبَاءٌ، لَا يَمُرُّ بِإِنَاءٍ لَيْسَ عَلَيْهِ غِطَاءٌ، أَوْ سِقَاءٍ لَيْسَ عَلَيْهِ وَكَاءٌ، إِلَّا نَزَلَ فِيهِ مِنْ ذَلِكَ الْوَبَاءِ.»^۲

ظرفها را بپوشانید و مشکها را درپوش بگذارید. زیرا در سال، شیئی وجود دارد که وبا در آن نازل می‌شود و از ظرفی که پوشیده نشده و مشکى که درپوش قرار داده نشده گذر نمی‌کند مگر این که از آن وبا در آن ظرف نازل می‌شود.

از وسط بشقاب نخورد

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا أَكَلَ أَحَدُكُمْ طَعَامًا فَلَا يَأْكُلُ مِنْ أَعْلَى الصَّحْفَةِ، وَلَكِنْ لِيَأْكُلَ مِنْ أَسْفَلِهَا، فَإِنَّ الْبَرَكَهَ تَنْزِلُ مِنْ أَعْلَاهَا.»^۳

هرگاه یکی از شما خواست که طعامی بخورد پس از بالا و وسط بشقاب نخورد بلکه از پایین و کنار آن بخورد. زیرا برکت بر بالا و وسط بشقاب نازل می‌شود.

۱. مسلم ۲۰۱۲

۲. مسلم ۲۰۱۴

۳. صحیح، ابوداود ۳۷۷۲

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «كُلُوا بِسْمِ اللَّهِ مِنْ حَوَائِجِهَا، وَاعْفُوا رَأْسَهَا، فَإِنَّ الْبَرَكَهَ، تَأْتِيهَا مِنْ فَوْقِهَا»^۱.

با نام خدا از اطراف آن بخورید و وسط غذا را رها سازید زیرا برکت از بالای آن می‌آید. (یعنی: ابتدا از کنار خود و از جوانب و سپس از وسط بخورید تا این‌که غذاها تمام شود و چیزی در بشقاب باقی نماند.)

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «الْبَرَكَهَ تَنْزِلُ وَسَطَ الطَّعَامِ، فَكُلُوا مِنْ حَافَتَيْهِ، وَلَا تَأْكُلُوا مِنْ وَسْطِهِ»^۲.

برکت در وسط طعام نازل می‌شود. بنابراین از اطراف آن بخورید و از وسط آن نخورید.

از محل ترک خورده‌ی ظرف نخورد

عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، أَنَّهُ قَالَ: «ذَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الشَّرْبِ مِنْ ثُلْمَةِ الْقَدَحِ، وَأَنْ يُنْفَخَ فِي الشَّرَابِ»^۳.

رسول الله صلی‌الله‌علیه‌وسلم از آشامیدن در محل ترک‌خورده‌ی ظرف و از دمیدن در آشامیدنی نهی نمودند.

از غذا و نوشیدنی بسیار داغ اجتناب کند

عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ، أَنَّهَا كَانَتْ إِذَا أَتَيْتْ بِثَرِيدٍ، أَمَرَتْ بِهِ فَعُطِّيَ حَتَّى يَذْهَبَ فُورَةُ دُخَانِهِ، وَتَقُولُ: «إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «هُوَ أَعْظَمُ لِلْبَرَكَهَ»^۱.

۱. صحیح، ابن ماجه ۳۲۷۶

۲. صحیح، ترمذی ۱۸۰۵

۳. صحیح، ابوداود ۳۷۲۲

هرگاه نان خورش به نزد اسماء دختر ابی بکر صدیق آورده می شد سفارش می کرد که پوشانده شود تا این که شدت گرمایش برود. و می گفت: من از رسول الله صلی الله علیه و سلم شنیدم که فرمود: این کار (یعنی صبر کردن تا شدت حرارت آن فروکش کند) برای برکت، عظیم تر است.

عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ، قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَكْرَهُ شُرْبَ الْحَمِيمِ^۱

رسول الله صلی الله علیه و سلم نوشیدن آب داغ ناپسند می دانست.

دعای بعد از نوشیدن شیر

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا سَقَيْتَ لَبَنًا فَلْيَقُلْ: اللَّهُمَّ بَارِكْ لَنَا فِيهِ، وَزِدْنَا مِنْهُ، فَإِنَّهُ لَيْسَ شَيْءٌ يُجْزَى مِنَ الطَّعَامِ وَالشَّرَابِ إِلَّا اللَّبَنُ»^۲.

هرگاه به کسی شیر داده شد؛ بگوید: خداوندا! برای ما در این شیر برکت بینداز و بر آن بیفز. زیرا هیچ چیزی وجود ندارد که جای خوردنی و نوشیدنی را بگیرد مگر شیر.

دعای میهمان به میزبان

عبدالله بن بسر می گوید: زمانی که رسول الله صلی الله علیه و سلم نزد پدرم میهمان بود بعد از سرو غذا به وی چنین دعائی کرد: «اللَّهُمَّ، بَارِكْ لَهُمْ فِي مَا رَزَقْتَهُمْ، وَاعْفِرْ لَهُمْ وَارْحَمَهُمْ»^۳.

^۱ . صحیح لغیره، مسند دارمی ۲۰۹۱

^۲ . حسن صحیح، مسند احمد ۱۷۴۲۶

^۳ . حسن، ابوداود ۳۷۳۰

خداوندا! در آن چه رزق و روزی ایشان گردانیدی؛ برکت قرار بده و ایشان را بیمارز و رحم کن.

دعای میهمان به افطار دهنده

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا أَفْطَرَ عِنْدَ نَاسٍ قَالَ: "أَفْطَرَ عِنْدَكُمْ الصَّائِمُونَ، وَأَكَلَ طَعَامَكُمْ الْأَبْرَارُ، وَتَنَزَّلَتْ عَلَيْكُمْ الْمَلَائِكَةُ".^۱

رسول الله صلی الله علیه وسلم هرگاه نزد کسی افطار می کرد؛ می فرمود: روزه داران نزد شما افطار کنند (تا ثواب عظیمی کسب کنید) و نیکوکاران طعام شما را بخورند (که نشانه‌ی صلاح مال و کسب اجر و پاداش است) و فرشتگان (در منزلتان) فرود آیند و میهمان شوند (جائی که فرشتگان حاضر شوند رحمت می بارد).

^۱ . مسلم ۲۰۴۲

^۲ . صحیح، مسند احمد ۱۳۰۸۶

فهرست منابع

- ١- قرآن كريم.
- ٢- صحيح البخاري. الإمام محمد بن اسماعيل البخاري (المتوفى ٢٥٦ هـ)، دار طوق النجاة، الطبعة الأولى ١٤٢٢ هـ.
- ٣- مسند الإمام أحمد بن حنبل. أبو عبد الله أحمد بن حنبل الشيباني (المتوفى: ٢٤١ هـ)، مؤسسة الرسالة، الطبعة الأولى ١٤٢١ هـ.
- ٤- مسند الدارمي المعروف بـ (سنن الدارمي). أبو محمد عبد الله بن عبد الرحمن الدارمي، (المتوفى: ٢٥٥ هـ)، دار المغني للنشر والتوزيع، الطبعة الأولى ١٤١٢ هـ.
- ٥- صحيح مسلم. مسلم بن الحجاج أبو الحسن القشيري النيسابوري (المتوفى: ٢٦١ هـ ق)، دار إحياء التراث العربي- بيروت.
- ٦- سنن ابن ماجه. ابن ماجه أبو عبد الله محمد بن يزيد القزويني (المتوفى: ٢٧٣ هـ)، دار إحياء الكتب العربية.
- ٧- سنن أبي داود. أبو داود سليمان بن الأشعث السجستاني (المتوفى: ٢٧٥ هـ)، المكتبة العصرية، صيدا- بيروت.
- ٨- سنن الترمذي. محمد بن عيسى بن سؤرة الترمذي، أبو عيسى (المتوفى: ٢٧٩ هـ)، دار الغرب الإسلامي - بيروت ١٩٩٨ م.
- ٩- سنن النسائي. أبو عبد الرحمن أحمد بن شعيب النسائي (المتوفى: ٣٠٣ هـ)، مكتب المطبوعات الإسلامية- حلب، الطبعة الثانية ١٤٠٦ هـ.